

Szebeni Olivér

Családok

Naponta többször hallunk a magyar társadalom családsegítő programjairól, gyermekekről, nevelésről, gyógyításról, megértésről, szülői türelemről, esetleg felzárkóztatásról és megannyi jó szándékról, amennyit eddigi történelmünkben intézményesen még az utóbbi generációk soha nem is hallottak.

Soraimmel a hálás emlékezést segíteném. Istent magasztalva említenék hívő embereket, akik nem érvénytelenítették a hívő család progresszív és optimális pedagógiai képességét, és miután már az életből távozott a legtöbb, áldáshoz segít az emlékezés rájuk. Az egykori megvetés, gúny, ellenállás, szegénység ellenére Isten gyermekeiként éltek és viselkedtek. A gondolat megváltozása magunk között, hogy „többgenerációs baptista”, előbb érdem volt, később pejoratív kifejezés lett, mind kevesebben gondoltak rá, hogy illőbb lenne egyesekért hálát adni.

Ma reggel felvillant bennem egy családi név. Már igen kevesen tudnak valamit az egykor virágzó kun-szentmiklósi gyülekezetéről, ahonnan a küzdelmes évtizedekkel dacolva élt és dolgozott egy néhai fiatalember, legidősebb *Almási Mihály*. Egy szerény iparos, akinek leszármazottai közül négyen indultak el a szent szolgálatra. Bejárta az Alföldet, megfigyelte a legjobb úttörők szolgálatát, presbiteri felavatást nyert 1933-ban *Kovács Mihály* békéscsabai prédikátortól. Szinte haláláig hűséges lelkimunkás volt. Az édesanyákat idő előtt és hirtelen ragadta el a halál, de mindig volt egy édesanya, aki gyermekét bölcsen szeretve piciny kezét összetette imára. Később nem mesét olvasott neki, hanem Bibliát. Felnőttek a fiúk, a lányok, és megtalálták a gyülekezetben a lehetséges tennivalókat. Rájuk gondoltam először. *Csopják Attilára, Bányai Ferencnére, Újszászi (Benyó) Illésre*, a közösségi széppróza művelőire. Egykori nagy magyar történelmi lexikonjainkban megjelent a nevük és az utalás irodalmi al-

„Marosi Béla testvér önként vállalta a költségek lehetséges csökkentését, megspórolta a tervezési díjat, és saját zsebből fizetett ki okmányilletékeket.”

kotásaikra. Egy korosztállyal vagyunk már utánuk, de nem akadt a mai napig szellemi utódjuk, aki folytatná az „elbeszélések” írását. Amik az ő leírt gondolataik nyomán a szívekben serkentek. Dunántúlról Újpestre települt át egy nagycsaládos házaspár. Nagy családi név, kis, törekeny alkat, és felnevelt a házaspár négy szép szál fiút. Milyen korán kezdett ez a négy fiú a tahi konferenciákon együtt énekelni! Abban az időben páratlan zenei élményt nyújtottak, később, az „ötvenes évek után” nagy ívű pályát futottak be a gyülekezeti életben. Gondoltam a szavalóművészeinkre is, akiket mindig csodálattal (nem unalommal) hallgattunk. *Lázár Sándor, Kovács Arthúr, Almási Béla, Szaniszló Tibor* szabatosan, érthetően és úgy interpretáltak, hogy az emberek szívét megragadta. Az evangélium üzent, a Szentlélek megváltoztatta az emberek életét. Amikor *Mécs László Vád* és védőbeszédét hirdette egy plakát, egy baptista imaház tömegekkel telt meg, mert mindenkit érdekelt a peremvárosban, ki a felelős a kallódó serdülő fiúkért. Lázár Sándor nem csak elszavalta, önmagát adta és oltárra tette. Valaki nem áldozott az egészségéért, így őt fiatalon elvitte a betegség. Többé nem szavalt sehohol sem.

A technika és a műszaki alkotás „rideg” számsorokkal tervez, és súlyos nyersanyagokból épül fel a terv. Az eredmény szilárd lesz és végleges. Új arculatot ölt magára a táj. A falak közé családok költöznek, nekik képez otthonokat a fal. Az építők világában is voltak áldozatos életű családfők. Egyet közülük kiemelek. Egy őstüket talán a nemzetbe ékelődő németnek tarthatták. A *Molzacker* családot az újpesti gyülekezetben, aki *Marosira* magyarosított, befogadták, és ezzel jól jártak. Két fiú a családi tradíciót folytatta, és egyikük építésvezetője lett a második világháború után a budai várban. Ez önmagában elég lenne a „dicsekedésre”, ám *Marosi Béla* emellett tucatnyi baptista imaházat tervezett, épített fel, és a munkálatokat vezette az egész ország területén. A gyülekezetek erejét a háború utáni néhány év gazdasági erőfeszítései roppant megerőltették. Amikor minden pénztárca kimerült, még kellett volna sok újabb, tele pénztárca. A gyülekezetek nem bírtak lépést tartani a rohanó inflációval. Marosi Béla testvér önként vállalta a költségek lehetséges csökkentését, megspórolta a tervezési díjat, és saját zsebből fizetett ki okmányilletékeket. Önmaga járt ki engedélyeket.

Említsük meg a papköltőinket is! Most, frissen távo-

zott körünkből egyik a két *Gerzsenyi* fiú közül. Menyinyi gyönyörű verset írtak, *László* műfordítóként, öcsöcse, *Sándor* lapunk, a Békehírnök szerkesztőségében mutatta be poézisét. Az epikája örökbecsű alkotás. A verseit évtizedekig szavalták minden gyülekezetben. *Balog Miklós* akkor írt több száz oldalas antológiákat, amikor egyházi könyvet kiadni nem volt szabad. Számát sem tudom, hány kötet 500 oldalas vastag könyvet „gyártottak” gépirással a családjában, a gyermekeivel. Mindenkit megbecsült, nem önmagához mérte a költészet minőségét. Ő maga hexameterekben, klasszikus időmértékes verseket írt, szonetteket és szonettkoszorúkat, melyekhez hasonlót az Odüsszeusz után évezredekkel a magyar irodalomban a legművesebbek voltak képesek alkotni, de azok sem sokan.

A két világháború közötti húsz évben „Emericus” személye néhány évig titokban rejtőzködött. Cikkei, versei azonban megjelentek lapjainkban, és mindenki úgy mondta: „nagy halat fogtunk”. Bár úgy is mondhatták volna, *Somogyi Imre* összetörve egy börtöncellában, megelégtelve e világ igazságát, szerzetesi éveit, de ragaszkodva a szellemi értékekhez új életet kezdett. Előbb gyulai igehirdetéseket tartott, majd amerikai útja után Nap utcai lelkipásztor nevéhez fűződött missziótörténelmünk új korszaka. Úgy is, mint országos vezető, mint roppant gondos lelkipásztor, és egyáltalán nem utolsósorban, inkább legelsőben illő első papköltőnk. Lantját pengetni 1951. szeptember 11-én szűnt meg.

A zene önmagában lélekemelő, ha bizonyágtétel és bibliai ismeret mellett szólal meg, mindennél többet nyújt, nem csak fülnek, az elmének, a szívnek is. A szóval kimondhatatlan szépség felé vezető csodálatos palotába itt van az „antré” (belépő). Művészeink egész sora csilingelt, harangozott, orgonában zengett, harmonákat és trombitákat fújt, villámgyors kezük alatt a zongora akkordjai nyolcfokos lajtorjáján ugráltak, futottak földről az égbe, égből a földre, és mi gyönyörködtünk. Örömmünkben a hegedűk hangja helyettünk sírt. Trombiták, kürtök harsogtak, és minden együtt szép összhangban dicsérte az Urat. A gyülekezet muzikális gyermekei már 9-10 évesen együtt hegedültek középiskolás korukig. A hangszerek világában nőtt fel a Magyar Tudományos Akadémia későbbi alelnöke, *dr. Kroó Norbert* professor emeritus. Gyülekezeteinkben *Kovács* családi nevű több nevelődik föl, és ma a fél világot járják a hangszereikkel. Egy felvidéki szeren-

„Kevésen múlt, hogy Schweitzer Albert lambarenei kórházában ő lett az utód.”

csétlenül járt gyermek, aki a történelmi Magyarország egy kis falvacskájából, Pribilináról indult, szép cipőket tudott készíteni. Megtérése után a Baptisták Árvaházában lévő gyülekezetben megengedte a fiának, hogy vezesse harmóniumjátékával a gyülekezeti éneklést. Bár aggasztotta őket, hogy riasztó lehet a szlovákos beszéd az apától, és a fiú zenéje is, amit ő mindig úgy érzett, hogy kevés. Isten megkímélte az életüket a háború pergőtüzében. A gyermek nem gondolta volna, hogy egyszer az ő magyar orgonakönyvét magyar és más nyelvű protestáns orgonisták fogják tankönyvnek használni országhatárokon belül és kívül. Nem is értette, miért ünnepelek annyira, mikor ő „csak egy egyszerű kántor” a baptistáknál. *Beharka Pál* Amerikában díszdoktori címet kapott, és ünnepelte a nyugati világ minden magyarja.

Észrevétlenül mérséklődött az orvosi pálya tekintélye a legmegbecsültebb egykori diplomától a mai „Figyelj, doki!” megszólításig. Legfeljebb a fehér köpenyben sztetoszkóppal a nyakában sebes léptekkel a kórházi folyosó két falához tapadó betegek tömege között futó, semmibe meredő tekintetű orvos döbbsenti meg a legbátrabbakat, és ez ad még manapság is némi tekintélyt. Egy emberöltővel korábban Budapesten, Szegeden, Debrecenben és Pécsen az egyetemen minden ősszel többszörös túljelentkezés volt. Nagy szó volt, hogy *Balogh Lajos* hajdúsági prédikátor fia diplomát szerzett és 1915 után a böszörményi szeretetház betegeit ellenszolgáltatás nélkül gyógyította. Éjszaka is hívhatták, ha valaki rosszul lett. *Somogyi Barnabás* sebész az ország testvériségének orvosa volt. Biztosítatlan, vidéki bácsik, nénik keresték fel, és neki volt elég türelme mindenkit meghallgatni. Ha valaki érkezéskor így köszönt: „Az Úr áldja meg!” – akkor az egész család tudta a legkisebb gyermekig, hogy úgy kell szeretni őt, mint aki testvér és a családhoz tartozik. Egy embertől sem hallottam, hogy elutasította volna őt, nem segített a bajában, ahogy az akkori tudomány szintjén segíthetett. Megtett mindent, amit tehetett, ha sebészeti eset volt vagy bármi más. A fiatal pályakezdő értelmiségiek föltekintettek rá, példát vettek róla. *Haraszi Sándor* háromdiplomás lelkész, tanár és orvos, különleges ember volt. Aki a környezetében élt, elsősorban a családtagjai, de az ő bátorítására a nála alkalmazásban élő, kelet-magyarországi háztartási alkalmazott leány, *Szodri Erzsébet* is a balatonfüredi kórházban a beteg szívek orvosává vált. Nem csupán orvos, hanem kiváló pedagógus

volt Haraszi Sándor. A felesége, *Bán Rozália*, a leánya, a veje, a fia és a sógora mind orvosok lettek. Kevésen múlt, hogy *Schweitzer Albert* lambarenei kórházában ő lett az utód. Ám öt gyermekét egy kiváló amerikai nevelőintézetre bízta, és elment két évig gyógyítani a harci napokat átvészelő gázai sávba mint misszionárius a bajba jutott nép közé. Teljesen ingyen dolgozott. Akinél tapasztalt lelkésztársai közül bármilyen humán tudomány vagy akár a szakrális teológia iránt fokozott érdeklődést, saját pénzéből támogatta doktori programját Amerikában. Egy másik praktizáló hívő orvos azzal magyarázta nekem hivatástudatát, hogy hálás Istennek, ha segíthet másoknak. Bizonyára nem túlzok, amikor azt mondom erre, hogy krisztusi program egy egész életre. Kevésen olvassák ki első próbálkozásra ezt a kiskőrösi szlovák családi nevet: *Szenohradzki János*. Szegedi orvos volt, és 1989-ben segélyszállítmányt szervezett a romániai sebesültek javára. Nemzetközi kapcsolatokat alakított ki a tudományos világgal, élete fokozatosan az Egyesült Államokhoz fűződött, ahol a kint élő magyarság körében ma is tevékeny.

A Nap utcai gyülekezetünkhöz kötődik egy orvos család, a soltvadkerti származású *Lehoczky Dezső*, a felesége, leánya, és azóta, hogy találkoztunk, bizonyára már a fiatalabb generációhoz tartozó fia is orvos. Úgy harminc éve orvosi folyóirat szerkesztője (*Belorvosi Archivum*), a kilencvenes évek végén néhány baptista értelmiségi konferencia munkatársa, akit a missziótörténelmünk is érdekel.

Saját „szakmája”, a hematológia a test véráramlásában beálló különféle betegségek tudománya, az utóbbi négy évtized során rendkívül dinamikus fejlődő tudomány, amelyben neki személyesen is jeles része volt. 2014-ben erről szakmai tájékoztatást adott ki (Hematológiai betegségek korszerű kezelése). A könyv először angolul jelent meg, majd az utolsó tíz-tizenkét évben magyarul is, eddig összesen négyszer. A gyógyítás – a technikai és diagnosztikai eszközök fejlődése következtében – ma már sokkal hatékonyabban működik, mint amikor a kórteremben egy betegágytól távozva mint ismerősök néhány mondatot váltottunk egymással a klinikán. Egyik mondata számomra bibliai teológiai tekintetben adott életre szóló tanulságot. Az orvos és a lelkész bizonyos értelemben két közeli tudományos területen dolgozik az emberért, és a munkafolyamat szellemi alapja mindkét esetben ugyanaz: „A reménység nem szégyenít meg” (Róm 5,5) – idézte. Mindkettő, or-

„Már készült arra, hogy visszamegy vagy addig imádkozik, míg Isten valaki mást küld a helyébe. A nevezetes vasárnap utáni kedden új szolgálati helyére ment át váratlanul, a Bárány trónja elé.”

vos és lelkes bármilyen elképesztő állapotban lévőért vállalni tartozik a fáradságot azzal a reménységgel, hogy „munkája nem hiábavaló az Úrban” (1Kor 15,58).

Amikor ezen a világon, pontosabban Afrikában, a hatalmas kontinensen vagy a Közel-Keleten szünni nem akartak a bajok, elmentek a külmisszionáriusaink, lelkes fiatalok, orvosok, mérnökök, nyelvészek repülővel és hajóval segíteni, építeni, ivóvizet fakasztani mélyfúrásokkal. Találkoztak nem keresztény emberekkel, gyógyították, tanították őket, és próbálták közöttük a lángoló bosszúvágyat, értelmet és sok ezer áldozatot követelő háborút csillapítani. *Füredi Kamilla* Sierra Leonében állt szolgálatban a testvérharcok idején. A szolgálati helyén állt, amikor egy katona automata fegyverével „kopogtatott” a kórterembe, és célzás nélkül talált, rögtön leterített egy helyi embert. A magyar nő nem mozdult akkor sem, amikor valamennyi misszionáriust a hazája visszahívta. Amikor ragályos kór tizedelte az embereket, látta a betegszállító kocsit, és néhány nap múlva maga is megbetegedett, azt talán máig sem tudni, miben lett beteg. A Baptista Szeretetszolgálat elhozta, a budapesti László-kórházban karanténba helyezték. Fertőző betegséget nem kapott, de Istentől néhány hónapot még igen. Kisztepen a szószerk mellett, ünnepi népviseletbe öltözött vasárnap beszélt még a gyülekezetben a külmisszióról. Már készült arra, hogy visszamegy vagy addig imádkozik, míg Isten valaki mást küld a helyébe. A nevezetes vasárnap utáni kedden új szolgálati helyére ment át váratlanul, a Bárány trónja elé.

Sehol nem találta meg a helyét egy fiatal orgonaművész, *Papp Szilvia*, akit az Európai Baptista Misszió küldött ki, felkérve őt arra, hogy keressen anyagi bázist saját maga folyamatos és rendszeres támogatására. Lapjaikban nyilatkozatokat hoztak németül, talán más nyelven is, ő pedig elkerült német és portugál nyelvismerettel Mozambikba, ahol rábízta, hogy tanítsa énekelni, zongorázni a vasárnapi iskolás gyermekeket. Talán éppen olyan távolra repült Sierra Leonétól, mint a nyugat-afrikai ország ide. Ott a kelet-afrikai, hozzánk képest óriási államban, ahol az Indiai-óceán tengerpartja közel ötezer kilométer, római katolikus portugálok élnek nagy múltú, de jóval szegényebb körülmények között. Szilvia a fővárostól messze, egyszerű emberek között lakott és gyűjtötte könyvébe a soha le nem írt istenfélő népi énekeket, amiket hallott. A fáradságos gyűjtés páratlan és felbecsülhetetlen him-

nológiai és ugyanakkor néprajzi érték.

Dr. Kroó Norbert a Magyar Tudományos Akadémia főtitkári székébe úgy került egy Csepel-gyári asztalos családjából, hogy roppant szorgalmas diák volt. Emellett végtelenül szerény ember. Talán a mindig újra fölvetődő ideológiai osztályharcos elmélet formálta ilyenné. Megtisztelt engem azzal, hogy egyik könyvemet ajánlotta. Akkor tűnt föl nekem, hogy neve előtt nem használja doktori címét, sőt a tudományos rangjára utaló rövidítéseket is mellőzi. Miközben annak, akit megszólít, aprólékosan minden címét, rangját kiírja. Észrevételemre ezt válaszolta röviden: „Mását kiírom, a magamét soha.” Több nyelven tudott előadásokat tartani a világ számos táján mint „a magyar tudomány nagykövete”. 1956-ban barátai és társai hívták, hogy menjen el külföldre. Nem hallgatott rájuk, itthon maradt. Egész életében töretlenül a gyülekezet tagja volt, akkor is, amikor Svédországban dolgozott vagy az egykori Szovjetunióban atomfizikai intézetet vezetett. 1970-ben Akadémiai Díjjal tüntették ki, majd szinte minden évben hazai intézmények és különféle más államok kitüntetéseit tűzték a mellére Spanyolországtól Finnorszáig. Életének és munkájának kétségtelesen sokat köszönhet az európai civilizáció. Mindezek ellenére magas korában is rendszeres látogatója Isten házának, amint kicsiny gyermekként elvitték a szülei boldogan, mint Isten ajándékát, hogy imádkozzanak érte egy kis baptista gyülekezetben. „Mi és a gyülekezet ezer szállal kötődünk” – mondta a felesége nem túl régen.

Ma ennyi emberért mondtam köszönetet Istennek, a „Világok Urának”. Sokat segítettek ezeknek a kivételes képességű embereknek a hívő családok, és az ő családjuk is sokat segített más idők hívő gyermekeinek vagy felnőttjeinek, hogy képességük legjavát adhassák. Kroó testvér idézte egy gyülekezeti biznyságtétele keretében *Isaac Newton*, a XVII–XVIII. század nagy fizikusának és oly titokzatos hívőjének szavait, és önmagára alkalmazta: „Ha mégis kiemelkedtem valamivel, csak azért volt, mert óriások emeltek a vállukra.” Némelyik tudományos vagy humanitárius kör még sok-sok kiegészítéssel lenne gazdagítható, de talán elég lesz ennyi, hogy szemléltessem a széles kört, a tehetségek, képességek gondozásának köreit. Közösségünknek nagy tradíciói vannak ezen a területen, amiben nem a pénz, a nyersanyag vagy a hatalom dominál. – Istennek legyen érte hála!